

CAROLU LINNÉ.

Notitia biografica-literaria.

Carlu de Linné, nascutu la Nussult in Smoland (Suedia) la a. 1707 erá fiulu unui preutu *) de satu fora avere, sisi petrecú teneretiele in mare seracia. Inse fiendu la scola in Wexiö, unde erá se se pregatésca la studie teologice, atata l'a trasu patim'a dela seriosele studie limbistice catra plante, catu intr'acelea ramase forte inapoi, si parentele lui desperandu selu vedia urmatoriu orecandu in deregatori'a sufletésca, déde pre fiu-seu celu, precum ise pareá, fara talente in man'a unui cismariu la invetiatura. Spre fortun'a lui, doctorulu de Wexiö, I. Rothmann, cunoscu mai bine aplecarile tenerului, si mentea lui susu nesuitoria, si prin a sa indemuare aduse pre parentelei la atata, catu-lu lasá se urmeze plearilorusi catra cunoscenti'a naturei, intru carele acelu barbatu bunu impartasindu carti botanice cerca al indrepta catra un studiu mai regulatu al imperatiei plantelor.

Asia Linné fú scapatu scientiei, si intru al doua-diecile anu al vietiei purcese la universitatea din Lund se invetie medicin'a, si scientiele naturale. In anulu urmatoriu 1728 inse se duse la Upsula, unde prin Olaus Celsius fú recomendatu betranului Rudbeck celu atunci de sieptedeci de ani, carelei incredenti'a luarea a mente preste gradin'a botanica, sii suferi folosenti'a cu bibliotec'a sa. Intre aceste impregiurari Linné facú asia mari progresuri in studie-si, catu inca intr'al 24. anu al vietiei 1731 scrise cartea „Hortus uplandicus“, si in celu urmatoriu prein intrevenirea aceluasi Celsu

si Ol. Rudbeck jun. fú tramisu de academi'a suedésca a scientieloru in Laponia, spre cercetarea productelor naturale acestoru tienuturi inaltu-nordice, ce inainte de Rudbeck celu teneru la a. 1695, si de atunci incoce neci un cercatoriu a naturei nu le au visitatu. Resultatele acestei memorabile catorii ce in mai pucinu de siése luni, dein Maiu pan' in Nov. 1832, o impleni, le facú cunoscuté inca intr'acelasi anu.

Curundu dupa intorcerea din Laponia lasá Upsula, si se duse la Fahlun, unde se ocupá cu meneralogia, si facú cunoscentia cu fi'a doctoriului de acolo Moräns, ce mai tardiu o luá de muere, si acést'ai dede inainte bani de drumu catre Holandia, unde se duse spre a si castigá graduarea de doctoratu. Dein Harderwyek, unde castigá pelari'a doctorésca in 1735, inca intru acelasi anu se duse la Leiden si Amstelodam, si prein midiulocirea renumitiloru Boerhave, si I. Burman se puse ingrigitoriu de avut'a gradina alui G. Clifort in Hartekamp. Aci petrecú elu doi ani, si intr'acést scurtu tempu numai pucinu de noue opuri dede afara, carele tote ajutara la intarirea renunelui seu pan'acum intemeiatu, si carele in parte cuprindeau principiile meritatorie, ce curundu dupa aceea devenira a fi nou temeiu a tota cunoscenti'a naturei. Dupa ce Linné intr'aceea si in Anglia petrecú pucinu tempu, se intorna dein Hollandia, prein Paris si Göttinga, in Suedia inapoi. Haller, carele in pucinulu tempu ce petrecú in Göttinga l'indrugi, vrú in scurtu dupa aceea sei lase scaunulu seu de profesura la universitate, ci scrisori'a, ce erá sei duca acésta inscientiare sosi pré tardiu, cá ce acum Linné constrinsu de impregiurari — si acceptase starea de doctoru de nae la flot'a suedésca. Recomendatu fiendu regelui de comitii Tessin si Höpken, curundu scapa elu de acésta uriciosa d rega

*) Asiadar nu fiulu unui gradinariu cum dienu multi, intre carii si Hetilap intr'un artic. al seu din anul trecut.

toria si la anulu 1729 cu titlu de botanicu regiu se denumi presedende academiei scientieloru dela Stockholm. In anulu urmatoriu intreprinse elu, dein comisiunea consiliului tierei, o calatoria catra Oeland, si Gothland, si dupa întorcere la a. 1741 castigà profesur'a de medicina, si anatomia la Upsula, ci o scimbà la anulu cu prof. Rosén, si luà pre sine profesur'a botaniceii impreuna cu priveghiarea spre gradin'a botanica, care amendoue deregatorii in 39 de ani le portà spre laud'a sa nemuritoria, si spre folosulu scientieloru; de ora ce elu de atunci pan' cu pucini ani inainte de morte-i, ce se templà la a. 1778, scrise acelu lungu firu da carti botanice, ce-i facura numele nemuritoriu.

Linné fù celu de antaiu, carele impreunà intru un totu: Zoologi'a, Botanic'a, si Mineralogi'a. Elu se apleca a da definițiuni precise, ale lega intre sine pre intru o sistema chiara si firésca. Clasificarea dupa Sexu, ce ise ascrie uneori, fù mainainte intrebuintiata de Burkhart.

Cartile lui cele mai insemnate pentru studiulu Botaniceii sunt:

Sistema naturae. Lugduni Batav. 1735. f.

Biblioteca botanica, ib. 1786, 8.

Genera plantarum, ib. 1737, 8; edit. nona, cur.

C. Sprengel, Gött. 1831, 2 voll.

Fundamenta botanicae. Amstel. 1738, 8. —

P. II. seu Classes plantarum seu sistema etc. Hallae M. 1747.

Sistema vegetabilium, ed. 16-a. Gött. 1828.

Species plantarum etc. Holmiae, 1753, 2 voll. etc. etc.

(Org. Lum.)

SUSPITIUNEA.

Suspitiunea, prepusulu, é temerea despre probitatea si sinceritatea ver-unei persóne, sau despre adeverulu ver-unui lucru, é o credintia nefolositoria insocita de óre-care indointia.

Suspitiunile, dice ingeniosulu cancellariu Bacon, sunt intre cugetele nóstre ce-su si vespereii (liliacii) intre passerile cari sbóra numai nóptea, in intunerecu. Sa nu ascultamu suspiciunile, sau cellu pucinu sa nu le credemu pré-currendu si fara cugetare; caci elle confundu spiritulu, allungu amicii, si ne impedece de a lucrà cu securitate in intreprinderile nóstre; elle revérse neintreruptu nuori preste imaginatiunea nóstra. Tirane alle amorii si confidentiei, elle facu regii crunti, bar-

batii uritiosi, femeile furióse, domnii nedrepti, ómenii buni insotiabili, si dispunu chiaru pre intellepti spre melancolia si indointia.

Acestu defectu vine mai multu din spiritu de catu din córde, si adese se stricóra si in suffletele animóse.

Enricu VII., regele Angliei, é unu formosu es-simplu pentru confirmarea acestui adeveru. Nici o persóna nu fù candu-va mai animósa, mai curagiósa, nici mai suspiciósa de catu acestu principe. Cu tóte aceste-à in unu spiritu asià tare suspitionile nu producu atatu reu; elle-su acceptate numai dupa ce se cercetéza probabilitatea lor; dara in spiritele timide essercita fórte mare putere, influenza.

Nimica nu face pe unu omu mai suspitosu de catu pucina scientia, pucina lumina. Asià dara cauta sa invetiarnu spre a ne arma contra acestui morbu; suspitionile-su nutrite de fumu, si crescu in intunerecu; dara ómenii nu-su angeri: fia-care tinde catra scopurile selle particulare, si fia-care é attentivu si nestemperatu despre ce-lu atinge de aprópe.

Cellu mai bunu mediu de a moderà diffidentia nóstra é a ne preparà remedie contra periceloru de cari ne credemu amenintiati, ca si candu aru fi sa se intimple fara indointia, si totu de o data a nu ne predà suspitioniloru nóstre, pentru ca potu fi false si insiellatorie.

Suspitionile formate de insine su multu mai pucinu supperatorie de catu celle inspirate de reulu caracteriu, de reóa intentione a altor'a, si cellu mai bunu mediu de a scapà de labirintulu lor é a le arretà, a le marturisi cu sinceritate partii suspecte; caci asià descoperimu mai usioru adeverulu, si facemu mai circumspectu in viitoriu pre cellu care é suspectatu; dara sa ne ferimu de a usà acestu mediu cu anime basse; caci candu ómenii fare caracteriu se vedu de o data suspectati, apoi nu mai su fedeli. Italianii dicu sospetto licentia fede, ca si cumu suspitionea ar dimitte si ar allunga buna credintia; dara ar fi mai bine sa o rechiamé si sa o indetorésca a se arretà de facia. In fine cauta ca omulu sa se pórté catu se póte mai bine spre a nu casionà altor'a suspicioni; si spre ane esprime ca poetulu,

Il faut, pour mériter un solide estime,

S'exempter du soupçon aussi bien que du crime.

Cumu amu dice,

Cellu ce vrea ca sa merite stima solida, respectu, Sa se téma, ca de crime, sa nu devii suspectu.

REFLESSIUNEA.

Genulu omenescu e de multu, nici unu calculu nu ajunge spre a-i determiná inceputulu in cursulu istoricu. Nici acést'-à nu se scie, catu timpu a petrecutu umanitatea iu starea de animalitate curatu, in stare de selbaticu; in sa fara indoire, ca voru fi trecutu multi anni pena candu va fi inceputu omulu a cugeta, a reflexa. Dar' din acellu minutu in care a inceputu a cugeta, a si trebuitu sa-si puie intrebarea: ce sunt tóte lucruri care me impregiura, de unde sunt, si spre ce scopu sunt?

Intrebarile acestea cautara cu incetulu sa duca pre omu la primirea unei cause supreme, de la care provinu tóte, prin care subsistu tóte, si care-si arrata puterea sa in tóte. Dara acésta causa care a creatu fiintie cu cugetare, cu voire, cu idei de dreptu si de nedreptu, trebue sa fia si ea insasi o fiintia cugetatóre, o fiintia libera, o fiintia drépta. De aici idéa despre unu Dzeu, creatoriu, tiitoriu si judecatoriu allu universulu, care e chiaru asià de vechia ca si cugetarea in capulu omenescu. De aici religionea genulu omenescu, care e mai vechia de catu speculationea filosofica. — Puterea divina, care se arrata in tóte lucrurile, facú pre Talete sa declare ca tóta natura e plina de Dzei, si facusse mai inainte de dinsulu, pre Omeru, sa popleze lumea cu divinitati.

Candu se arratara filosofii in lume, se puse intrebarea despre legatura intelligibila intre starea lucrurilor cea actuala, si causa loru cea primaria, intre accidentiele sensebile si substratulu loru cellu internu, intre producerea si productulu loru. Si cu modulu acest'-à speculationea filosofica se desparti de Dogma religiósã, la a carei primire suntemu impinsi prin natura mintii, in sa nu nã contentéza in respectulu sciintiei.

La intrebarea despre substantia primitiva a lucrurilor materiale, Talete respunde, ca tóte s'au facutu din Apa; Anassimandru disse, ca nu din apa, ci din unu intermediariu intre aeru si apa, care e mai grossu de catu acel'a, si mai suptire de catu acést'-à, si se intinde in infinitu. Anassimene in sa se declara pentru Aeru; Eraclitu pentru focu; Anasagora pentru parti infinitu de multe, dara assemene intre sene, pre care le numi omeomerii; Leucippu si Democritu pentru particelle infinitu de mici (atomi) care se misca in tóte laturile in spatniulu desiertu; Pitagora nu se

multiami cu unu substratu materialu, ci presuppusse numere, curatu ideale, cari sunt essentia lucrurilor, si sistema loru constituesce sistema univversulu. Senofane si Parmenide lassandu de o parte fenomenele celle multe si variabile, primira de adeverata numai Unitatea ce zace de temeiu tuturoru, si in locu de firea loru cea materiala, declarara de adeverata numai firea cea ideala. — Intrebarile se pussera in tóte modurile, si respunsuri la dinsele se cautassera in tóte unghiurile, cu tóte acestea nici unulu nu potú sa multiamésca pre cugetatori. De aci se nascú o incurcare fórté insemnata in istoria umanitatii, incurcare fatala si de mari consecentie. Multi pre langa cercetarile si occuparile cu causele secundarie, isi uitara de causa primaria, multi din incertitudinea cunnosciintiei transcendentale, conchisera la neputintia cunnosciintiei in genere, multi se folosira de confusionea inceputa, spre a face din albu negru si din negru albu, in genere spre a insella lumea. Candu Grecia (care intrasse mai profundu in aceste speculationi) se afla in starea acéstea, atunci se arreta Socrate in Atena.

SOCRATE.

Socrate se nascú in Atena pre la anulu 470 inainte de Christu, fiulu unui Lapidariu seracu, anume Sofroniscu si allu unei obstetrice (mósia), anume Fenarete. Ellu se form'a in contrastu cu frivolitatea si sofistica seclului seu, prin conversare cu ómeni si cu muieri culvitate (*ἐραίρα*), si prin meditare propria, si se facú unu intelleptu respectabilu, a carui viétia, in tóte relationile ei, ca omu si ca cetatianu, fu curatá imagine a frumósei umanitati innobilate prin moralitate. Socrate urmà chiemarii selle cellei interne care se anuntia dreptu missione divina in consciintia lui cea petrunsa de pietate fara ipocrisie, si-si consecra tóta viétia cercetariloru si invetiaturiloru morale, starruindu sa descepte sentimentulu de virtute in inimile concetatianiloru sei, si sa-i indrepteze catra adeveratulu scopu allu umanitatii. Fara a funda o scóla propria si a stabili o sistema filosofica, atrase la sene o multime de juni si de barbati prin demnitata si umanitatea spiritulu seu, descepta unu sentimentu mai inaltu in multi, si forma unu numeru de ómeni mari din confidentii sei. Cu tóte acestea, isi facú si multi inimici, combatandu parerile celle false alle ómeniloru si respindu apparentia cea insellatóre a sciintiei cellei imaginate cu care se gloria ei. Din partea acestora fu accusatu

ca strica pre juni, si ca nu crede in Dzeii cei sanctionati de statu, ci vrea sa introduca Dzei noi. Si fu judecatu de curtea Eliastiloru sa bea veninu. Socrate cu tote ca ar fi pututu sa scape de acestu suppliciu si inainte de judecata si dupa dinsa, daca ar fi vrutu numai putinu sa se abbata de la principiile selle, insa l'a sufferitu cu acea constantia cu care a viatu siépte-deci de ani, si a essitu bucurosu din acésta viétia, deplinu incredintiátu ca merge la alta mai buna, in anulu 400 inainte de Chr.

Socrate considerandu rezultatele speculationiloru desierte alle filosofiloru anteriori, si necuviintiele sofistiloru, isi propuse sa marginésca cercetarea spre obiectele ce se potu cunnósce, si cari sunt folositoare in viétia. — Misteriele naturei ni le a accoperitu Dzeitatea, si noi nu putem sa le cunóscemu, si déca le amu cunósce, inca nu ne aru fi de mare folosu pentru viétia, si de acea-à facemu mai bine sa le parasimu cercetarea. Cunoscintiele matematiche sunt frumoése, dar' deslegarea problematoru inalte diu Geometria si Astronomia, cari n'adducunici unu folosu in viétia, e de prisosu; elementele celle d'antaiu cari se potu applica la trebile vietiei, sunt indestullu pentru noi. — Virtutea singura se póte cunnósce de totu omulu prin o cugetare bine indreptata. Virtutea si fericitatea ce urméza dintr'insa sunt scopulu vietiei omenesci, de acea-à studiulu virtutii trebue cultivatu de totu omulu. Acéstea e intellectione cea adevérata.

Pre Sofisti nu-i attaca de a dreptulu ca sa le respésca fumulu, ci prin intrebari ii dusse sa-si contradica ei insisi, si sa-si marturisésca nesciintia. — Ellu insusi dicea adesse ori, ca nu scie nimica, de catu numai atata, adeca, ca nu scie nimica; cu care vorbe se pare ca vrea mai multu sa confunde nesciintia celloru ce se gloria ca sciu tote (Ironia Socratica). — Adesse ori dicea, ca geniulu seu illu admonesce sa faca unu lucru sau sa nulu faca (Daemonium Socratis), prin care intiellegea sau presentimentulu naturalu care-lu are totu omulu, sau sentimentulu moralu.

In cursulu invetiaturii selle applica Socrate metodulu dialogicu, conducandu pre conversatori prin intrebari ca sa descopere ei acea-à ce voia ellu sa-i invetie, si constringandu-i in acestu modu sa rationeze si sa-si desvolteze ideile (Methodus Socratica). In acestu processu dicea adesse, ca ellu urméza metodulu maicii selle, care nu nascea ea insasi, ci ajutóra pre altele ca sa nasca.

Aristotele dice: „ca dupa ce Pitagoreii cautara sa reduca conceptele ontologice si morale la proportioni numerale, si dupa ce Democritu, in unele puncte alle fisice selle, produsse óre-ce spre desvoltarea si determinarea conceptelor, Socrate fu cellu d'antaiu care prin inductione cauta sa dea definitiuni fisse; purcedindu de la desbaterea casuriloru particularie in cari se cunnoscu norme si regule de viétia, condusse la definitiuni generale despre conceptele morale, ca sa pronuntie intr'insele essentia cea immutabila a obiectelor considerate de dinsulu. Prin acestea prepara Socrate lui Platone callea cercetariloru dialectice despre cunnoscintia essentiei lucrurilor, prin cugetare curata, separata de cunnoscintia fenomenelor prin experientia, despre reportulu intre ce e universalu si perdurabilu, si intre ce e individualu si mutabilu.

Puntele principale alle invetiaturei morale si religioése cellei desvoltate de Socrate sunt acestea:

1) Ordinea cea frumoása a lumii, armonia tutoru partiloru ei, si dispositionea loru dupa scopuri intellete, ne attestéza o fiintia pré-putinte, pré-intellépta si pré-buna dreptu creatoriu si guvernatoriu allu universului si proveditoriu allu tutoru trebiloru omenesci.

2) Acésta fiintia, prin collucrarea mai multoru fiintie putinti, bune si intellete, ce ii sunt subordonate, domnesce preste acésta lume precumu domnesce suffletulu preste corpu.

3) Suffletulu omenescu e de natura divina, si prin urmare nemuritoriu, — viétia viitoare e o stare de retributione (respalire).

4) Omulu e datoriu asià dara sa onoreze pre Dzeu, cu atatu mai multu cu catu ellu-i inaintéza binele prin oracle (profetii) si alte semne.

5) Bunulu e totu una cu folositoriulu (cellu adevératu); intellectione e unitatea frumosului si a bunului (*καλοκαγαθία*), sau e coprinsulu tutoru virtutiloru, adeca allu pietatii, temperantie, valentie, si allu dreptatii, dintre care cea d'antaiu e cea mai de frunte.

6) Omulu e chiebatu spre asseminarea cu Dzeu, spre domnirea rationii preste indigentiele corpului si alle applecarii sensuale, spre cunnoscintia si essercitiulu virtutii, si spre fericitatea ce urméza dintr'insa.

ИТАЛІА ДНАИНТЕ ДЕ ДОМНИРЕА РОМАНИЛОРЪ.

Исторія Романіоръ е де фолосѣ, ва кіар де липсѣ тѣтроръ каріі дореск съ ажвнѣ ла знѣ градѣ де кзлѣрѣ маі днсемнатѣ; ма стѣділѣ пострѣ дн исторія романѣ пѣнѣ аквм а фостѣ форте де-фептосѣ, центръкѣ днченеатѣ дела фавзла кѣ лѣпа, каре нѣтрї не чеї дої фрацї, шї дела алте фавзле кѣ Евандрѣ, Епотрѣ, Енеа шї кѣ алдї ерої шї семізеї, не карї і-аѣ адѣсѣ скрііторіі гречештї дн Италія ка съ редїче Алва, Ардеа, Тивърѣлѣ, Падѣа ш а., шї съ-ї днвече не Италї днделепчзне політїкѣ шї реледїзне, ка шї кѣм аченгтіа арѣ ої фостѣ неште оміні кѣ тотѣлѣ сълватецї днаинте де венїреа гречїлорѣ дн Италія, шї н'арѣ ої автѣ четѣдї маї нїне регзлате, шї дѣмнезеї маї де оменїе декѣтѣ аї Гречїлорѣ, — аша пої днченеатѣ исторія Романіорѣ дела фавзле, дн локѣ съ оїтѣ днченѣтѣ а кзнощте стареа Италїеї чеа днаинте де редїкареа Четѣдїеї romane, попореле еї, каре аѣ днпопоратѣ Рома, датенеле ачестора, реледїзнеа, лїмба, леїле шї форма гѣвернїреї лорѣ, каре тоте ле-аѣ адончатѣ Рома дн сїнѣлѣ сеѣ, дн месѣрѣ маї таре о маї тїкѣ, шї шї-а фѣкѣтѣ дїн тоте о констїтѣчїзне кѣ леїї форте респнзнеторїе ла скопѣлѣ еї де ашї днтемеїа етернїтатеа не рѣїна алторѣ рїндї; нѣ ажвнѣ днсъ а штї кѣм дншї сѣпѣсъ Рома тоте попореле італїче кѣ днчетѣлѣ, ма ажѣтѣ тѣлѣ съ кзнощтемѣ, прекѣтѣ съ поте шї леїле ѣсторѣ попоре, ка съ дндѣлеңемѣ шї съ пѣтемѣ предїї челе Romane, че се зрїрѣ дѣнѣ форма констїтѣчїзнеї попорелорѣ сѣвѣжгате, съ кзнощтемѣ кѣ че теїлоче шї інстїтѣчїзнї шї-аѣ анѣратѣ ачестеа лївертатеа контра препѣтїндеї Романіорѣ, че каѣсе аѣ днтродсѣ датїні нѣве ла ачесте попоре, каре апої ле етерсерѣ тотѣ зрїа де лївертате сѣптѣ Авѣгѣстѣ: проблема ачеста, дн кѣтѣ штїїю, нѣ о аѣ деслелатѣ нечї знѣ днведатѣ нѣнѣ а-кѣтѣ кѣ аѣтѣ ерѣдїчїзне ка Giuseppe Micali дн картеа са днскрісѣ: *L'Italia avanti il dominio dei Romani*, ешїтѣ ла лѣтїнѣ маї днтѣї дн авѣлѣ 1810, апої а дѣоа орѣ дн авѣлѣ 1821 дн Флоренца дн дої томї, а треїа орѣ дн Тѣрїнѣ 1852 дн дої томї.

Партеа прїмѣ кѣпрїнде овїептеле зрѣтѣоарїе: Статѣлѣ локзїторїлорѣ прїмї аї Италїеї, каѣселе шї прогресѣлѣ фїрескѣ ал чївїлісѣчїзнеї, стрѣнтѣра політїкѣ а Италїеї; ідея револѣчїзнїлорѣ попорелорѣ прїме; фавзлеле днтродсѣ дн исторія Италїеї;

Италія векїѣ шї дїверселе еї нѣтїрї; ставеремїптеле сїкзлїлорѣ дн Италія, ресвелеле шї кѣдереа ѣтѣврїлорѣ, днкѣрсѣїзнїле Пеласцїлорѣ. Конфедерѣчїзнеа прїмѣ шї вічїнделе Лїгѣрїлорѣ; деспре Оровї, Евганеї шї Венецї; тѣрїмеа шї кѣдереа Етрѣсчїлорѣ, статѣлѣ морале алѣ Савїнілорѣ колонїа Пїченїлорѣ; деспре Мацїї шї попореле латїне: Рѣтѣлї, Екѣї, Ернїсчї шї Волсчї. Револѣчїзнїле веки але Осчїлорѣ, патрїа Авѣрѣнчїлорѣ, деспре Вестїнї, Марѣчїнї, Маршї шї Пелїгнї; конфедерѣчїзнеа днпералѣ а Сампїлорѣ, вічїнделе попорелорѣ Кампанїеї; деспре Епотрїї, Конї шї Лѣканї; Іанїцїа векїѣ, венїреа Гречїлорѣ дн Италія, Гречїа таре; гѣвернїлѣ шї леїле чївїлї але Італїлорѣ векї; реледїзнеа, зсачеле, датїнїле, агрїкѣлѣтѣра шї попорѣчїзнеа, артеа ресвелїкѣ, наегѣчїзнеа, комерчїл, монета, арцїле фрѣтосе, скола тѣсканїкѣ, шї лѣдїреа еї дн Италія; сїстема арканѣ а днвѣдѣтѣмнїтѣлѣ, фїлософїа етрѣсчїлорѣ, стѣдіеле шї лїгератѣра лорѣ; лїмба чеа векїѣ а Италїеї, шї дїферїтеле еї дїаленте.

Партеа а дѣоа се днтїнде асѣпра статѣлѣї морале шї політїкѣ алѣ Италїеї не тѣмнѣлѣ кѣндѣ се днтемеїѣ Рома. Фѣндареа Romeї; ресвелеле прїме але Савїнілорѣ шї але попорелорѣ вечїне; вічїнделе попорелорѣ латїне, етрѣсче, савїне дн релѣчїзнїле лорѣ челе естерне кѣ Рома пѣнѣ ла алѣнгареа реїлорѣ; каѣселе ірѣнчїзнїеї Галїлорѣ дн Италія; днчеркѣрїле попорелор етрѣсче, савїне шї латїне дн фавореа лѣї Тарквїнїѣ; днпрїнселе лѣї Порсена, вѣтѣлїа дела локѣлѣ Реїлїѣ; каѣса дрептѣлѣ латїнѣ, ресвелѣлѣ Волсчїлорѣ сѣптѣ дѣчеле Корїоланѣ; алеанца Ернїчїлорѣ, ресвелеле Екѣїлорѣ шї Волсчїлорѣ, ровїна Етрѣсчїлорѣ дн Кампанїа, Рома кѣпрїнсѣ де Галї, днченѣтѣлѣ ресвелѣлѣї сампїтїкѣ, сѣпнпереа а тѣтѣ Кампанїа; револѣчїзнїле Гречїеї марї дела секлѣлѣ прїмѣ алѣ Romeї пѣнѣ ла Алесандрѣ Молосѣлѣ; інстїтѣтѣлѣ шї донтрїна лѣї Пітагора; нова сочїетате політїкѣ а Брѣдїлорѣ; стареа фїлософїеї, лїгератѣреї шї а арцїлорѣ дн Гречїа таре; евенемїнтеле релатїве ла ресвелѣлѣї сампїтїкѣ дн кѣрѣї де 22 де анї; фантѣлѣ дела фѣрчїле каѣдїне; рѣїна Авсонїлорѣ, репоїреа ресвелѣлѣї тѣсканїкѣ: сѣтїсїзнеа Ернїчїлорѣ, Екѣїлорѣ; тѣрѣврѣрї дн Гречїа таре дїн каѣса лѣї Агагокле; репоїреа ресвелѣлѣї сампїтїкѣ, тїшкѣрїле Лѣканїлорї, алеанца Сампїцїлорѣ, Тѣсканїлорѣ, ѣтѣврїлорѣ, Галїлорѣ контра Romeї; препарамїнте шї ресвелеле сѣпнѣеросе дн Сампїї шї Тоскана; паче кѣ Сампїдїї а патра орѣ, редѣпнчїзнеа де тотѣ а попорелорѣ Савїне, Тѣскане шї ѣтѣврїче; ресвелѣлѣ кѣ

Пиръ; сѣмисіѣна Самніділорѣ, Асканілорѣ, Брѣділорѣ, Пиченілорѣ, Месапілорѣ, Салентінілорѣ; консідерѣчївї асѣпра тѣрїмеї Романе. Статѣлѣ політїкѣ шї дїгресїареа Італїеї пела фїнеа секлѣлї V., алаадїї латїнї шї італїчї, кондічїсїнеа колонелорѣ, тѣнїчїнїелорѣ шї четѣділорѣ федерате; сїтѣчїсїнеа Італїеї сѣнтѣ ресвелѣлѣ дїнтѣ пѣнїческѣ. Сѣнѣпереа Сїчїліеї, Сардинїеї, Корсічеї, Мішкѣрїле дїнтѣ але Лігѣрїлорѣ, кѣчерїреа Галїеї чїсалпїне, сѣмисіѣнеа Венедїлорѣ, ресвелѣлѣ пѣнїкѣ алѣ доїле, револѣчїсїнеа Італїеї їнферїорї; пѣоѣ тѣмѣлте дї Італїа чїсалпїнѣ, кѣчерїреа Лігѣрїеї шї лѣдіреа domїнїеї romane пѣлѣ ла Алїї; кѣсселе естерне шї ѳептеле вртате дїн дїноїтѣрїле дїтродѣсе дїн даїнеле, реледїсїнеа шї літератѣра Італїлорѣ векї дїтѣрѣ алѣ V. шї алѣ VII. секлѣ алѣ Romeї; опреїсїнеа попѣрелорѣ Італїеї прїн Romanї, препѣрѣшїнтеле шї конвенчїнїле попѣрелорѣ італїче спре алаанѣдѣ контра Romanїлорѣ; ресвелѣлѣ сочїале, евенемїнтеле, прїн каре тотѣ Італїа алѣ кѣштїгатѣ четѣдѣїнїнда романѣ, вртѣрїле пѣсѣлте дїн ресвелѣлѣ сочїале шї дїн челе чївїалї; сѣнѣпереа де тотѣ а попѣрелорѣ алпїне сѣнтѣ їзбернїлѣ лѣї Авгѣстѣ. Конкѣлѣсїнеа шї фїнеа ачестеї опере.

Еакѣ матерїеле де каре ворѣсїте Г. Мікалі дїн історїа са, каре не дреїтате о їнмескѣ класїкѣ атѣтѣ скрїїторїї італїанї кѣтѣ шї чеї стрїнїї, пентрѣкѣ орї дїн каре парте не вомѣ їта ла ачестѣ оперѣ, ведемѣ претѣїнде зпѣ скрїїторїї кїаматѣ шї препаратѣ ла деслегареа проблемеї селе дѣпѣ грестатеа еї; де кѣзѣтѣмѣ ла делеїїнда лѣї, кѣ каре алѣ адѣнатѣ, шї алѣ есаврїтѣ докѣментеле шї монѣшїнтеле челе пѣлте, дїтѣрѣ ачеста дїтѣрече не скрїїторїї цертанї, ѳрѣ кѣ жѣстедїа шї аѳвнїзїмеа жѣдекѣдеї се дїтѣрече кѣ Брїтанїї карї алѣ скрїсїѣ деспре лѣкѣрїїле ачесте; ашореа кѣтѣрѣ патрїа са пѣ-лѣ ѳаче ка сѣ аскѣндѣ скѣдерїле попорелорѣ Італїеї селе, шї конѳесїсїнеа са реледїосѣ пѣ-ї дїтѣвекѣ фїлосѳоїа че-лѣ тѣпнѣдѣче дїн тоте черѣтетѣрїле, печї фїлосѳоїа пѣ-лѣ дїннедекѣ ка сѣ пѣ ревнїоскѣ дїнѳлѣїїнда, каре о алѣ авѣтѣ дїн тоте темпѣрїле моментѣлѣ релїдїосѣ дїн сортеа попорелорѣ італїче дїнченїндѣ дела вртїреа стателорѣ челорѣ маї векї пѣлѣ ла кѣдереа лїверѣтѣдеї сѣнтѣ Авгѣстѣ; дїн тоте черѣтетѣрїле пѣрчедѣ кѣ о черѣкѣспелчїсїне не кѣтѣ се поте пѣшїаї ашїтента дела зпѣ капѣ, каре шїтї пѣлте; шї дакѣ пѣ ѣ пемїка маї ѳрѣшїосѣ шї маї де стїматѣ дїтѣрѣзпѣ скрїїторїї декѣтѣ о пѣтѣрѣндере проѳвндѣ а лѣкѣрїлорѣ дїнсоїдїтѣ де о модестїѣ, каре кѣшоште, кѣ пѣ се

потѣ шїтї шї детермінате тоте, ачестѣ пропрїетате лѣздавере зпѣкѣ о аѳлѣтѣ дїн Г. Мікалі, ѳїїндѣкѣ елѣ де нїмїкѣ пѣ се ѳереште маї таре, де кѣтѣ де кѣтезареа ачеа ѳамїліарѣ зпорѣ скрїїторїї, карїї жѣдекѣ кѣ темерїгате аподїптекѣ шї деспре лѣкѣ кѣрѣрїле ачелеа зпѣде ар дѣвеа сѣ се тѣлѣдѣтѣмѣкѣ, отѣлѣ кѣ проваверетатеа сѣпнѣгѣрѣ; ѳрѣ дакѣ-ї конѣ темпѣлѣтѣмѣ картеа дїн реѳерїндѣ кѣтѣрѣ історїа Romanїлорѣ, ѣ пропедезтїкѣ, каре, дѣпѣ жѣдекатѣ зпѣї авторїїтѣдїї деѣ сѣ о лѣгѣ чїнеа дїнїпте де а дїтѣра дїн історїа Romanїлорѣ дѣпѣ кѣтѣ ачестѣ пї-аѣ рѣтасѣ скрїсїѣ де скрїїторїї латїнї.

Ма пентрѣ Romanїї аре їнтересе, шї мерїтѣ партїкѣларе, пентрѣкѣ дескрїе датїнїле, шї ѳачѣ черѣтетѣрїї асѣпра лїтѣвеї попорѣлорѣ італїче кѣтѣ ера дїнїпте де ѳвндареа Romeї деодатѣ кѣ пентрїле, шї морнїнтеле, каре саѣ десгронатѣ дїн маї пѣлте пѣрїдїї але Італїеї, не десгронтѣ о векїме дїнїї де анї шї пї о пѣне дїнїпте ка сѣ о алѣтѣрѣшїї кѣ темпѣлѣ постѣрѣ, історїкѣлѣ пѣ поте сѣ пѣ сѣпнѣ о делентаре де челе маї поверї кѣндѣ шї веде крескѣндѣ тесаврѣлѣ кѣпошїтїнделорѣ тѣкарѣ кѣ зпѣ монѣментѣ, тѣкарѣ кѣ о дїнскрїпчїсїне де треїїтїї де анї; Romanѣлѣ се вѣкѣрѣ кѣндѣ веде дїкѣ дїн сателе сале ромѣнѣшїї вртѣ де ѣсанѣ шї кѣвїпте маї вѣтѣрїне де кѣтѣ лѣпоїа чееа че алѣ датѣ дїндѣ лѣї Romѣлѣ шї лѣї Ретѣ, кїарѣ дїн зїлеле дїнператѣлѣ шї Дѣмнїезелѣї Сатѣрнї; ма картеа лѣї Мікалі пѣ не делентѣзѣ пѣшїаї, чї не шї дїнѣ вадѣ кѣтѣ есте де деплорандѣ стареа зпѣї пѣчїзнїї, каре-шїї пѣне сѣнтѣ кѣпѣтѣїѣ трѳоѳееле маї марїлорѣ сеї шї дорте не морнїнтеле лорѣ пѣлѣ кѣндѣ алѣтѣ пѣчїзнїї прїверѣїазѣ шї лѣкѣрѣ шї понтеа. Чї сѣ черѣтетѣтѣ акѣтѣ зпѣлѣ саѣ дѣоѣ дїн морнїнтеле лѣї Мікалі, шї маї зпѣтѣї сѣ мерѣметѣ ла чїпѣлѣ сепѣлѣкѣрале, че се аѳлѣ ла комїтеле Стаѳѳа дїн Перѣвїа, каре аша-лѣ дескрїе Мікалі ла паѣ. 233: зпѣ рарѣ монѣментѣ сепѣлѣкѣрале, тѣїатѣ дїн челеї маї вѣлѣ стїлѣ тосканїкѣ, арагѣ лѣшїнатѣ дїтѣрѣ зпѣ шїрѣ де 37 фїгѣре мїчї зелѣлѣ челеї аѳептѣосѣ, кѣ каре ста чеї де зпѣ сѣпнѣ шї амїчїї дїн дївѣрѣлѣ челорѣ че тѣрїа. Заче дїн патѣ о матронѣ лѣшїпедѣ: маї пѣлте тѣверїї стаї лѣлѣгѣ еа, зна дїнѣтѣрѣчеле і апронїѣ ла пентѣ зпѣ вѣїедѣлѣ пентрѣка сѣ-ї деѣ сѣрѣтареа чеа дїн вртѣ: зпѣ шерѣї і сѣвїїне капѣлѣ сѣ о ажѣте ка сѣл потѣ сѣрѣтѣ: ла пїчореле лептїчеї сѣтѣ зпѣ тогатѣ, каре с'ар понтеа кѣде кѣ ѣ зпѣ сачердоте. Треїї фїгѣрїї алѣ лїтѣпѣлѣ, дїнстрѣшїпѣтѣ де реледїсїне, пропрїї Авгѣрїлорѣ шї арѣспїчїлорѣ. Маї тѣлѣї астанѣїї се веѣдѣ стѣлѣ

гндшнї пьрвлѣ дн сьннѣ de desperѣзіне шї de
целе; днпрецізрѣ алте мѣерї шї вьрвадї кѣфв-
дадї дн целе таре се вьдѣ кьпрїншї кѣ препьр-
чїзнеа знїї сакрефеціѣ. Каре сченѣ фѣ вродатѣ,
стрїгѣ Мїкалі, маї мїшкьторїѣ шї маї делїкатѣ!
Ачестѣ кьлтѣ се vede конферматѣ de зрмеле шї
васьле de чепьшѣ каре се афлѣ мьлцїме не пь-
мьштвлѣ Тосканѣ шї дн тота Італїа, de знде се
кьшоште, кѣ кьтѣ релецізне асістеа вьтржнїї ла
днпропъчїзнеа шї ла мїнзтеле челе дїн зрмѣ але
челорѣ че тречеа дїн віадѣ. Пьрїнциї пострї цїнеа
дѣторїѣ сьнтѣ ачееа че пентрѣ пої є пьмаї о
черемонїе дешартѣ. Реснепта морцїї лорѣ, шї-ї
петречеа кѣ целе пїетось, і опора кѣ донзрї, ле
речїта лавделе*), єрѣ пої, карї атѣтѣ не лъздѣтѣ
кѣ сьнтетѣ сьмцїторї, пѣ сьнтетѣ печї тькарѣ
станї, пентрѣкѣ не ферїмѣ ка сѣ пѣ-ї vedемѣ кьндѣ
морѣ, саѣ фьцїмѣ дн адїнсѣ de локзрїле, каре не
потѣ дештента трїста меморїѣ.

Тотѣ дн том. I., пац. 175, дескрїе не локзїто-
рїї Калаврїеї дн тїпвлѣ зрѣторїѣ: дакѣ обсер-
вьнѣ, зїче, кѣ лзаре амїнте, афлѣтѣ дн тотѣ Іта-
ліа днферїорѣ мьлтѣ асѣтьнаре днпре зсїї векї
шї днтрѣ датїнїле попорзлїї de асѣзїї. Мѣерїле
кьндѣсе кѣ ванї ка сѣ пьжнѣ не чеї морцїї се кѣ-
поскѣ зшорѣ дн вьтржнеле калаврезе челе че се
кьнтѣ, адекѣ каре-сѣ кіамате ка сѣ петрѣкѣ ла
моршжнѣтѣ кѣ цемете шї кѣ кьнтече не чеї тре-
кьдї дїн віедѣ. Фьспералїле лорѣ сьнтѣ регьлате шї
акьтѣ кѣ черїмонїї рїгоросе de целе кьнѣ ера ре-
гьлате орекьндѣ ла ачеле попоре.“

Datīna de a се кьпта дьнѣ морѣ се афлѣ шї
ла Ромѣнїї дїн Dacia. Донтореле Басїлїѣ Понѣ аѣ
скрїсѣ о дїсерѣчїзне дн лїмба латїнѣ: de func-
tibus Romanorum. Пькатѣ кѣ п'а tradsc'o чїнева
ромѣнеште; се маї цїне днкѣ не ла знеле сате
ромѣнештї шї datīna de a пьрта дїн тьнѣ дн
тьнѣ кофа саѣ ола de вїнѣ сьнтѣ кьнтѣрї саѣ пре-
дїкѣ ла днпропъчїзне, каре се vede а пѣ фї алта,
декьтѣ datīna ачееа каре о опрескѣ стрїнсѣ Leges
duodecim tabularum, знде зїче, кѣ днтрѣ алте не-
кьвїнѣде се опреште шї omnis circumrotatio, пьнѣ
кьндѣ цїне днпропъчїзнеа; дьнѣ днпропъчїзне ро-
мѣнїї факѣ котьндареа мортвлїї, шї дьнѣ ачееа
дїн кьндѣ дн кьндѣ і маї челеврезѣ меморїа кѣ
по мене.

Мїкалі зїче, кѣ Етрѣсчїї днсетна прогресїзнеа

пзмерїлорѣ кѣ пеште чїфре, каре се vedѣ тьїате
дн мьлте петре маї алесѣ пентрѣ а днсетна анїї
вїецеї, атарї сьнтѣ: I., II., III., III., A., X., Y., C.
сеттеле ачесте ле-аѣ лзатѣ Romanїї дела Етрѣсчї,
шї ромѣнїї дїн пьрцїле Dacieї фьрѣ сѣ ле днведе
дн сколѣ, ле фолосескѣ шї асѣзїї, жьдечїї сате-
лорѣ кѣ чїфре de ачесте таїе не петрече de алнѣ
пзмервлѣ каселорѣ шї алѣ конпрївчїзнеї, каре
кьтѣ є дѣторїѣ, шї кьтѣ а пьлѣтїтѣ; маї днколо
зїче Мїкалі, кѣ Волсїнїесїї аѣ афлатѣ мореле, каре
се днторкѣ кѣ тьна, шї Кампанїї аѣ афлатѣ ста-
тера, каре о аѣ пьмїтѣ кампана дьнѣ пьмеле
лорѣ, Мїкалі пѣ спьне кѣ шї Кампанїї de асѣзїї
о ар пьмї кампана, ма Romanїї дїн Арделѣ о пѣ-
мескѣ кьмпьнѣ шї акьтѣ, шї вервлѣ кьт-
пѣнѣ єсте таре зсатѣ дн лїмба пострѣ.

(Ва зрма.)

МІХЪ КОПІЛЛѢ.

Ла деалѣ Барват,
Не дрѣмѣл сьнат
Мерѣ хавїнд
Мерѣ кїзїнд
Мїхѣ копїлш,
Мьндрѣ Пьзнаш
Пьзнаш de кодрѣ,
Вьтѣжел de лотрѣ!
Дїн ковъз кьнтѣнд,
Кодрїї дїстїерѣнд,
Дїн ковъз de oc
Че кьнтѣ фрѣмос.
Мерѣ чел воїнїк
Пе-зн тьргшор мїк,
Пїн мезѣл пондїї,
Пїн кодрѣл Хердїї...
Мьлт дї фрѣнза деасѣ,
Ноаптеа 'нтѣнекоасѣ,
Шї калеа петроасѣ!
Дар кьнд се зрка
Шї тьргѣл кьлка,
Пеатра сьпьтра...
Ноаптеа лѣтїна
Ноаптеа ка зїоа!
Мерѣ, тьрї, мерѣ
Ш'зрѣта ле се штерѣ
Пїнтре фрѣнзї кьзѣте
Пе кьрѣрї перѣтѣ.

*) Деанга орѣчїзнїлорѣ фьспералї ера маї векї дн Італїа
декьтѣ дн Греція. Dionys. V. 17. Cicero de Legib. 24.

Мерце тот мереѣ
 Воѣничелѣ меѣ,
 Din френзе покнинд,
 Кодриѣ веки трезинд
 Ши мереѣ грѣинд :
 „Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ,
 „Че ланиѣ тѣ дрѣмѣл
 „Ш' апѣчи колникѣл?
 „Орѣ зѣоа те 'ндеаѣсѣ,
 „Орѣ шаоа те-апасѣ
 „Де дѣчи аша греѣ
 „Трѣпѣшорѣл меѣ?
 „— Zѣоа нѣ тѣ 'ндеаѣсѣ
 „Шаоа нѣ т'апасѣ;
 „Дар че тѣ лндеаѣсѣ
 „Ши тѣ тот апасѣ,
 „Кѣ с'аѣинѣ пе-аѣчи
 „Патрѣ зечѣ ми чѣнчѣ,
 „Чѣнчѣ зечѣ фѣр' чѣнчѣ
 ;De хаѣдѣчи воѣничѣ!
 „Воѣничѣ лѣвинѣл
 „Дѣши де ла пѣринѣл
 „Де кѣнд ера мичѣ!
 „Шаѣкѣм се гѣсѣскѣ
 „Ши венкетѣскѣ
 „Ла Валеа адѣнкѣ,
 „Ла тѣке де стѣнкѣ,
 „Ла дес пѣлѣгинишѣ,
 „Мѣрѣнт алѣнишѣ.
 „Ла тасѣ де пеатрѣ
 „Дн патрѣ крѣпатѣ,
 „Кѣ сѣртѣ легатѣ,
 „Кѣ слоѣе сѣпатѣ
 „Кѣ слоѣе де карте
 „Кѣ азр сѣфлатѣ!
 „Еар ла тасѣ шаде,
 „Гата сѣ те праде,
 „Ланѣш Ѣнгрѣан,
 „Бѣтрѣн ходотан
 „Кѣ варѣа свѣрѣитѣ,
 „Де рѣле 'нѣкѣтѣ,
 „Пѣн' дн врѣѣ лѣнѣитѣ,
 „Кѣ врѣѣ 'нѣлѣитѣ.
 „Ел, тѣри, кѣ'ти арѣ
 „Сѣви лѣчитоаре,

„Дѣрѣл гѣнѣитѣ,
 „Иниѣм-оѣлѣитѣ;
 „Ши маѣ арѣ ѣнкѣ,
 „Ла тѣке де стѣнкѣ,
 „Воѣничѣ лѣвинѣл
 „Дѣши де ла пѣринѣл
 „Де кѣнд ера мичѣ;
 „Тот Ѣнгрѣи воѣничѣ,
 „Флѣкѣи ѣнѣи де тѣлѣ,
 „Воѣничѣ скѣрѣл де вѣлѣ,
 „Воѣничѣ грѣни дн чеаѣфѣ,
 „Воѣничѣ фѣр' де леаѣфѣ!
 „Кѣ кѣѣере палѣте,
 „Кѣ козѣле лате
 „Лѣсате пе спате...
 „Еѣ те-ор азѣи,
 „Ла тѣне-ор еши,
 „Ла тѣне-ор сѣри,
 „Ши аѣар де тѣне!
 „Ши аѣар де миѣне!
 „— Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ.
 „Ласѣ колникѣл
 „Шаѣнкѣ дрѣмѣл,
 „Кѣ'и воѣник Миѣл!
 „Кѣ ел сѣ пѣлѣи пасѣ;
 „Мѣргѣле, те ласѣ
 „Истор вѣаѣе грѣоасѣ
 „Грѣоасѣ ши вѣлноасѣ;
 „Истѣи пѣнт лат
 „Лат ши 'нѣшѣзрат;
 „Истѣи пѣлѣшел,
 „Тѣѣш де оѣел!
 Мѣргѣ, ка гѣндѣл,
 Ласѣ колникѣл
 Шаѣнкѣ дрѣмѣл.
 Мерце ми се дѣче;
 Еар Миѣ'и тот зѣче :
 „Хаѣ, мѣргѣле, хаѣ
 „Пе коастѣ де плаѣѣ,
 „Ла поѣанѣ грѣасѣ,
 „Дѣтѣвѣрѣвѣ фрѣтѣоасѣ
 „Кѣ еарѣ 'нѣверѣитѣ
 „Кѣ флѣорѣ днфлѣорѣитѣ.

(Ва зрѣа.)